

Palsgaard - Ashoved og Haabet

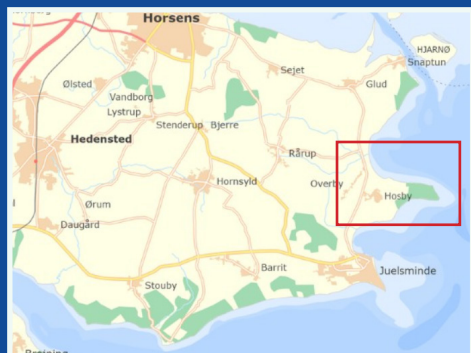
Kysthistorier - kysten rundt om Bjerre Herred nr. 3

Kysthistorie-serien omfatter 7 vandretursfoldere med mere end 200 "historiske steder", der er værd at besøge.

På vandreture langs kysten rundt om Bjerre Herred kan man få fine naturoplevelser og finde spændende spor fra fortiden.

Kysten rundt om Bjerre Herred rummer et hav af spændende historier og en betagende natur, der spejler sig i bølgen blå.

Så tag vandreskoene på og gå en tur i historien med udsigt til frisk luft, bølgeskulp og skønne naturoplevelser.

I bogen "Kysthistorier - til fods langs kysten rundt om Bjerre Herred" fortælles videre om stedernes historier, natur og herligheder. Her er flere lokale beretninger om bl.a. landskabet, folk, skovene og dyrelivet.

Man kan hente folderne med alle kysthistorierne ved at scanne QR-koden eller ved at gå ind på

gludmuseum.dk/kysthistorier

Vandreture ved Palsgaard

Det historiske landskab omkring Palsgaard indbyder til vandreture og man er velkommen til at besøge den store slotspark og til vandreture på veje i mark og skov, og langs den smukke kyst. I denne folder er der 3 forslag til vandreture i landskabet omkring Palsgaard og på Kyststien mellem Juelsminde og Snaptun.

Oplysninger om seværdighederne i parken kan fås på udstillingen i det gamle elværk eller på hjemmesiden palsgaardgods.dk. Det gamle elværk ligger tæt på p-pladsen ved parken. Her må man gerne tage madpakken med og tage plads ved et af de mange borde. En udstilling fortæller mere om Palsgaard og den smukke park.

Asknæs

Halvøen, hvor Palsgaard ligger, kaldtes tidligere Asknæs og heraf opstod sognenavnet Assens, senere forkortet til As.

I stenalderen var halvøen faktisk en ø med havvand hele vejen rundt også mod vest, hvor der nu er marker og enge.

Ashoved

Længst mod øst i Ashoved Skov kan man få et indtryk af landskabets dynamik. I klinten ud mod Kattegat findes aflejringer fra 3 istider og langsomt men sikkert bryder havet de høje skrænter ned. Ler, sand og sten herfra sorteres af bølger og havstrøm, og aflejres igen langs stranden eller på havbunden længere ude.

Det første Palsgaard

På nordsiden af Ashoved ligger et voldsted fra middelalderen.

Her lå engang en borg, opført i de krigshærgede 1200-år, som støttepunkt for marsk Stig og oprørerne mod kongemagten.

Palles gaard - et sagn

Engang boede her en enke med sønnerne Rolf og Palle.

Brødrene blev uvenner og Palle dræbte Rolf i en skov nær Sejlet på vej hjem fra Horsens. Derfor hedder skoven Rold Skov.

Da enken hørte om drabet slog hun Palle hårdt med sit nøgleknippe. Palle døde - og gården fik navn efter ham - Palsgaard.

Borggården

Fra voldstedet flyttede Palsgaard ind på dens nuværende plads, en kunstig anlagt borgbanke, dengang omgivet helt af vand og med vindebro.

Oprindeligt var det et stenhus med midtertårn og hjørnerondeller opført af den jyske herremand Axel Kalf i 1412.

Reedtz slægten

Adelsslægten Reedtz kom til at præge Palsgaard i 212 år.

Peder Reedtz, der købte Palsgaard i 1665, tjente Chr. 4., Frederik 3. og Chr. 5., bl.a. som rigskansler. I Reedtz familiens tid voksede Palsgaard gods ved tilkøb af bøndergårde på egnen og den nærliggende As kirke.

Niels Juel Reedtz

Med tiden forvandlede hovedbygningen fra middelalderborg til slot.

Slottet blev renoveret og ombygget til sin nuværende form med grundmurede sidefløje af Niels Juel Reedtz i 1803-05.

Senere renoveret flere gange indvendigt. Nu er bygningen fredet og anvendes til repræsentation og bolig for lederen af Schou-Fondet. Niels Juel Reedtz fik kongelig bevilling på en færgefart til Bogense fra Sandbjerg Vig. Her byggede han en færgegård, der efter ham fik navnet Juels-Minde. Det blev også navnet på den nye by, der voksede op omkring jernbanestationen og havnen i slutningen af 1800-tallet.

Landskabspark

Holger Christian Reedtz (1835-57) plantede allerede dengang sjældne træer i parken - som Pyramideeg, Tulipantræ og Ginkgo biloba. I 1898 blev Palsgaard solgt til den norske baron Wedel Jarlsberg.

Han udvidede godset med flere ejendomme og sammen med den engelske havearkitekt Milner, omlagde han parken med en ny flot indkørsel og allé til slotsbygningerne.

Einar Viggo Schou

Schou købte Palsgaard, da han i 1908 vendte tilbage til Danmark fra England. Schou havde været direktør for Otto Mønstedts Margarinefabrik i England. I 1893 opførte de verdens største margarinefabrik i Southhall ved London. Schou blev medejer og herfra stammede hans store formue.

Det smukkeste sted i Danmark

Schou og hans hustru, Elisabeth søgte "...et stort, smukt, gammelt sted med store, frodige marker og en stor besætning - et sted, som ikke blot var til fornøjelse, men hvor der blev virket og arbejdet. Så skulle stedet ligge smukt med store skove og strand og vand..." Alt det fandt de her på "det smukkeste sted i Danmark".

Virksomheden

Efter nogle år med forsøg opfandt Schou verdens første industrielle emulgator og opførte fabrikken Palsgaard Emulsion A/S.

Sønnen Herbert Schou overtog efter Einar Viggo Schous død i 1925 og etablerede i 1933 Credin A/S, der producerede bageprodukter. Palsgaard er ejet af Schou-Fondet og har ca. 700 ansatte i 18 lande og havde i 2023 en omsætning på ca. 2,5 mia. kroner. Virksomheden producerer i dag emulgatorer og stabilisatorer til fødevarer, som f.eks. margarine, mayonaise, is og cremer.

Schou-Fondet

Schou-Fondet blev oprettet i 1957 af Herbert og Gudrun Schou.

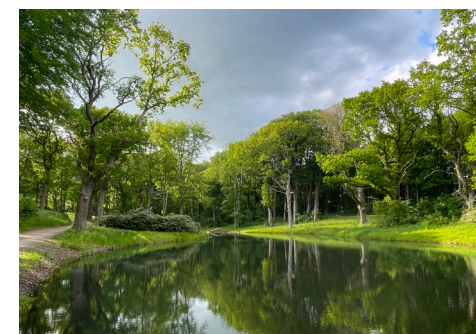
Fondet har stærke bånd til lokalsamfundet og en tradition for at optræde ansvarligt overfor hinanden, lokalsamfundet og miljøet.

Parken

Palsgaard Gods er åbent for offentligheden med sine store parkområder udsmykket af internationalt anerkendte kunstnere. Hvert år siden 1972 har Palsgaard Sommerspil udspillet sig i parken og glædet tusindvis af besøgende. Friluftsscenen var en gave fra Schou-Fondet i 1986 ved Gudrun Schous 80 års fødselsdag.

Hummelgården

Parken på Palsgaard er blevet udvidet med den 10 ha store Humlegård Skov. Her har man genskabt et kulturlandskab som i 1700-tallets lysåbne græsningskove.

I "Humlegaarden" opstiller Bjørn Nørgaard 7 kunstværker i perioden 2022-2025. Kunstværkerne hedder Stelen, Broen og Bænken, Ruinen, Grotten, Statuen og Pavillonen.

Kyststien Snaftun - Juelsminde
Den røde rute er en ca. 22 km lang vandrerute, der går forbi nogle af de spændende steder langs kysten. Ved Palsgaard går ruten langs vandet fra Kirkholm ud forbi voldstedet og ind ad Jægersborg Allé mod Palsgaard. Herfra videre ved Humlegård Skov gennem alléen til stranden, forbi Bøgehoved og Heden og langs Bugten til Juelsminde.

Voldstedet og Kirkholm
Den ca. 6 km lange blå rute går ud til voldstedet, der ligger ned til kysten ved As Vig. Herfra videre langs stranden til den smukke As Kirke ved Kirkholm og tilbage til Palsgaard langs vejen med den flotte udsigt nord om virksomheden.

Haabet og Bøgehoved
Den ca. 5 km lange gule rute går ud gennem det inddæmmede område Haabet og videre omkring Bøgehoved. På turen kan man nyde den flotte udsigt over land og hav og fuglelivet ved søen og langs kysten med bl.a. ænder, hejrer, isfugl og digesvaler. På turen tilbage mod Palsgaard kan man gå gennem den smukke Humlegaard Skov med de imponerende Bjørn Nørgaard skulpturer.

Ashoved
Ruten er ikke afmærket. Den ca. 8 km lange rute går inde i skoven. Hvis man vil gå langs stranden rundt om Ashoved, skal man være forberedt på en tur med forhindringer i form af væltede træstammer og masser af sten - men man må gerne forsøge. Turen gennem skoven kan også tages på cykel.

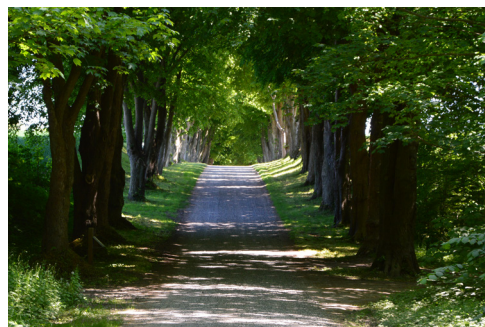
1 P-plads Der er indkørsel gennem virksomheden til p-pladsen, der ligger lige ved indgangen til park og skov. Man er velkommen i Besøgscentret, der er indrettet i det gamle elværk.

2 Palsgaard Virksomheden producerer emulgatorer og stabilisatorer til fødevarer og beskæftiger ca. 700 ansatte på 18 lande.

3 Slot og park En af landets største slotsparke, hvor man kan gå gennem Guldalderlandskaber og møde moderne kunst.

4 Bedre byggeskik Her ved vejen ligger et hus tegnet af arkitekt og kgl. bygningsinspektør Magdahl Nielsen, der tegnede mange af Palsgaards bygninger i starten af 1900-tallet.

5 Lagerhallen blev oprindeligt bygget til produktion af kyllinger.

6 Jægersborg Allé Den lange allé med lindretræerne og de flotte stendiger blev fredet af Palsgaards ejere i 1952.

7 Jægersborg Udhuslængen var skovriderbolig til ca. år 1800, hvor "den nye skovriderbolig" blev bygget. I dag er Jægersborg bolig for Palsgaards skovfoged.

8 Voldsted og mølle Her lå det første Palsgaard helt tilbage i middelalderen. Et tårn var placeret ude på den lille ø - og her kunne man søge tilflugt, hvis fjenden nærmede sig. Ved søens udløb lå senere Ashoved Mølle eller "Skovmøllen" - en lille vandmølle med tilhørende møllegård.

9 Kirkholm As Kirke blev købt af Holger Reedtz i 1692 og hørte til Palsgaard frem til 1923, hvor Einar Schou overdrog kirken til selveje. Her ligger flere af Palsgaards tidligere ejere begravet. Kirkeskibet *De trende Brødre* er en model af et skib ejet af Niels Juel Reedtz under Napoleonskrigene.

10 Horsnæsbo Her var svagbørnskoloni allerede fra 1925. Den nuværende feriekoloni blev bygget i 1952-53.

11 Sommerhuse Sommerhusene ligger lavt og er omkranset af diger, der skal sikre mod højvande.

12 Sluse Vandstrømmen regulerer slusen. Den åbner, når åvandet strømmer ud mod havet og klapper i, når havvand strømmer den anden vej ved højvande - så saltvandet ikke løber ind i engene

13 Ringsthalm Var tidligere avlsgård under Palsgård med et stort fårehold og malkekæveg, der græssede på de store engarealer. Navnet kommer sikkert af den flotte rundhøj (ringhøj) ved gården. Gården blev solgt fra Palsgaard i 1952.

14 Mølleddam På gamle kort hedder området *Mølleddam enge*. Der har været gravet kanaler til engvanding og en vindmølle ved Storebro kunne pumpe vand fra åen op i kanalerne i tørkeperioder.

15 Langkjærlåge Her i lavningen *Langkjær* var der tidligere en låge, der markerede indgangen til herregårdens marker.

16 Alléen Runddelen og den lange allé ned til slottet blev anlagt af baron Vedel Jarlsberg, der havde øje for skønhed og harmoni og sammen med den engelske havearkitekt, Milner, udvidede og omlagde parken.

17 Udsigt Flere steder i parken er der flotte udsigter ud over havet og "Bugten" ved Juelsminde - bl.a. her ved vejen ud til Haabet.

18 Haabet Prins Emil von Schoenaich-Carolath (ejer 1877-1879) overlod driften af landbruget til sin morbror R.v. Oppen Schilden. Han lod den lavvandede indsø Haabet inddæmme og afvande i 1883.

19 Møllen En vindmølle med vandsnegl løftede vandet ud på den anden side af diget. Møllen skulle passes, så der blev også bygget en bolig til mølleren (nedlagt ca. 1957).

20 Mindesten og pumpehus Tæt ved det lille pumpehus står en mindesten for Oppen Schilden og Haabets forvandling til frugtbar land.

I 1929 blev der installeret en Ellehammer vandløfter, der senere blev erstattet af en skruepumpe, først drevet af en råoliemotor og senere af en elmotor, som den stadig er.

21 Heden Heden blev ikke inddæmmet i første omgang fordi forpagteren mente, at det ville forringe hans græsmark, hvis det salte vand ikke overskydede området en gang imellem. På Heden græssede ungkreaturerne fra Palsgaard og Ringsthalm hele sommeren.

22 Bøgehoved Her kan man følge Kyststien Snaptun-Juelsminde rundt om Bøgehoved. Om sommeren kan man nyde digesvalerne, der suser ud og ind af deres huller i skrænten. Kyststien fortsætter ad alléen op forbi Humlegaard Skov og videre på sin vej mod Snaptun.

23 Humlegaard Skov Inde i skoven leder et netværk af brede stier rundt til Bjørn Nørgaard skulpturer smukt placeret mellem gamle kæmpetræer.

24 Ashoved Skov Som i andre privatskove er der adgang på veje og stier - og hunden skal være i snor. Om foråret er der en kraftig duft i skoven af de mange ramløg.

25 Ståstenen Det er på eget ansvar at forsøge at komme op og stå på *Ståstenen*. Jættens på Endelave kastede stenen efter Rårup Kirke.

Hun ramte skidt og stenen landede her i skoven på Ashoved.

26 Gulstavn Her kan man finde smukke sten bragt hertil fra grundfjeldet mod nord og øst gennem 3 istider over 500.000 år.

27 Gavlen Det ligner faktisk en mur - en gavl - når man ser det yderste af Ashoved fra søsiden. Der er lag fra 3 istider gemt i skrænten. Hvert år snupper havet et stykke af Gavlen og en tur langs vandet besværliggøres af væltede træstammer og store sten. Der er også en overhængende fare (pas på!), hvis man går tæt på den høje skrænt.

28 Lille Heden En skovvej fører ned til det dejlige lille sted, hvor man godt kan sætte sig ned, hvile ud og nyde den smukke udsigt.

29 Vovehalsenes paradys Her sejler man over fra Juelsminde for at nyde vand, strand og natur - og være nogenlunde sikker på at kunne finde hjem igen.

30 Fregatten Jylland Godsejer Schou købte Fregatten Jylland i 1912 og reddede den dermed fra ophugning. Den lå opankret i Bugten ved Juelsminde og blev en stor turistattraktion.

Under krigen i 1864 deltog Fregatten Jylland sejrrikt i Slaget ved Helgoland. Godsejer Schou arrangerede fest på fregatten for krigens veteraner i 1914 og 1924 og fejrede også Genforeningen i 1920. De store fester tiltrak tusindvis af mennesker til Juelsminde. Fregattens mægtige anker ligger på Stormolen i Juelsminde Havn og er byens vartegn.

As Vig

I begyndelsen af 1900-tallet ville Horsens-ianerne til vandet. Mange tog til Juelsminde med Juelsmindebanen og andre cyklede til Sønderby og As Vig. Der blev opført badehuse ved stranden og med tiden større sommerhuse på de lave strandenge.

I 1960'erne kunne man købe en stor grund for 6000 kroner.

Købmand Georg Jensen kom til As Vig med forsyninger til landligerne og i 1967 fik man indlagt el, for dem der ville være med.

Kirkholm

Ved Kirkholm ligger As Kirke med den usædvanlige placering tæt på vandet. Åen, der løber ud i As Strandby, løb tidligere ud nedenfor kirken. Her lå også en stenmole, hvor Palsgaard kunne udskibe korn og træ, men den blev ødelagt under den store stormflod i 1872. I dag er der en fin strand, hvor man er velkommen til at slå sig ned. Der er p-plads og toilet.

Pas på naturen - på turen

På turen rundt hvor land og hav mødes er naturens kræfter tydelige. Er det lavvandet kan man gå langs stranden på lange stræk, men flere steder er der spærret af jord, sten eller træer, der er væltet ned af skrænterne og ligger på stranden og ud i vandet. Her må man søge ind i landet og finde en vej udenom spærringen. I den forbindelse er det vigtigt at huske på "færdselsreglerne" derude:

Man må bevæge sig til fods:

- på offentlige arealer
- på private arealer på anlagte veje og stier
- på udyrkede arealer, der ikke er indhegnet
- på stranden
- på offentlige arealer er der adgang året rundt
- på private arealer er der kun adgang fra kl. 6 til solnedgang

På stranden må man ikke opholde sig nærmere end 50 m fra beboelse og på andre arealer ikke nærmere end 150 m fra beboelser. Husk som gæst at respektere disse afstande og udvis respekt for privatlivet for de mennesker, som bor i området.

Folderen er udarbejdet som en del af projekt "Kysthistorier" under Glud Museum med støtte fra Nordea-fonden, Hedensted Kommunes fælles landdistriktsråd, Friluftsrådet og Glud Museum.

